

Miljöutskottet

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2024

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna för 2024—2027

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2024 (RP 41/2023 rd): Ärendet har lämnats till miljöutskottet för eventuellt utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 13.11.2023.

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna för 2024—2027 (SRR 1/2023 rd): Ärendet har lämnats till miljöutskottet för eventuellt utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 13.11.2023.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- budgetråd Armi Liinamaa, finansministeriet
- kanslichef Juhani Damski, miljöministeriet
- överdirektör Tarja Haaranen, miljöministeriet
- överdirektör Teppo Lehtinen, miljöministeriet
- överdirektör Oili Rahnasto, miljöministeriet
- överdirektör Ismo Tiainen, miljöministeriet
- utvecklingsdirektör Juho Korpi, miljöministeriet
- miljöråd Saara Bäck, miljöministeriet
- miljöråd Magnus Cederlöf, miljöministeriet
- miljöråd Outi Honkatukia, miljöministeriet
- miljöråd Mikko Kuusinen, miljöministeriet
- miljöråd Jarmo Muurman, miljöministeriet
- ledande expert Tuula Pietilä, miljöministeriet
- specialsakkunnig Mikko Friipyöli, miljöministeriet
- vattenförvaltningsråd Leena Westerholm, jord- och skogsbruksministeriet
- trafikråd Tuuli Ojala, kommunikationsministeriet
- konsultativ tjänsteman Jyrki Tanskanen, kommunikationsministeriet
- överinspektör Juha Karila, arbets- och näringsministeriet
- ledande expert Mariko Landström, Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitra

Utlåtande MiUU 14/2023 rd

- direktör Jarmo Lindén, Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet
- naturtjänstdirektör Henrik Jansson, Forststyrelsen
- direktör Heli Karjalainen, Finlands miljöcentral
- ekonomidirektör Jutta Petäjä, Naturresursinstitutet
- vice ordförande Riikka Paloniemi, Den finländska vetenskapspanelen för skogsbioekonomi
- ordförande Markku Ollikainen, Klimatpanelen
- vice ordförande, professor Ilari Sääksjärvi, Finlands Naturpanel
- professor Heikki Liimatainen, Liikenteen tutkimuskeskus Verne
- specialsakkunnig Laura Hassi, Finlands Kommunförbund
- verkställande direktör Ville Wahlberg, Baltic Sea Action Group
- verkställande direktör Tuuli Kaskinen, Climate Leadership Coalition ry
- expert Sampo Seppänen, Finsk Energiindustri rf
- direktör Aija Tasa, Kiinteistönomistajat ja rakennuttajat Rakli ry
- jurist Vilma Pihlaja, Ägarna av hyreshus och bostadsrättshus till rimligt pris i Finland – KOVA rf
- ställföreträdare för livskraftsdirektören Leena Kristeri, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK
- direktör, näringslivsfrågor Anu Kärkkäinen, Byggnadsindustrin RT rf
- klimatexpert Hanna Aho, Finlands naturskyddsförbund rf
- verksamhetsledare Marju Silander, Finlands Egnahemsförbund rf
- ekonomisk expert Eemeli Karlsson, Suomen Vuokranantajat ry
- direktör, hållbar tillväxt Helena Soimakallio, Teknologiindustrin rf
- verksamhetsledare Anne Viita, Vuokralaiset VKL ry
- skyddsdirektör Jari Luukkonen, WWF Finland.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Helsingin Asumisoikeus Oy
- John Nurminens Stiftelse
- Kouvolan Asunnot Oy
- Motiva Ab
- Akava ry
- Automobilförbundet rf
- Linja-autoliitto rf
- Luontoliitto ry
- Skogsindustrin rf
- Natur och Miljö rf
- Cykelförbundet rf
- Byggnadsindustrin RT rf
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- Finlands Fastighetsförbund rf
- Finlands Transport och Logistik SKAL rf
- Finlands studieboendestäder rf
- STTK rf
- Vattenskydd Centralförening i Finland rf
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Planen för de offentliga finanserna 2024—2027

Utskottet konstaterar att utgångspunkten för planen för de offentliga finanserna är en obalans mellan de permanenta strukturella utgifterna och inkomsterna i de offentliga finanserna och att en förutsättning för att stoppa skuldsättningsutvecklingen är att de offentliga finanserna stärks med sammanlagt 9 miljarder euro under två valperioder. Det ekonomiska läget försämras av att priserna och räntenivån stiger i början av regeringsperioden, men hushållens stärkta köpkraft och de stora investeringar som hänför sig till hållbar tillväxt antas påskynda tillväxten från och med 2024. Utskottet konstaterar att den totala anslagsnivån för budgetekonomin under miljöministeriets huvudtitel stiger från 241 miljoner euro i början av ramperioden till 244 miljoner euro 2027.

Statsminister Petteri Orpos regeringsprogram riktar från och med 2025 till miljöministeriets huvudtitel en omkostnadsbesparing, en årlig besparing på 2 miljoner euro för boenderådgivning och en årlig besparing på 5 miljoner euro för reparationsunderstöd. Dessutom minskas de årliga utgifterna med 2,8 miljoner euro genom att kommunernas skyldighet att utarbeta klimatplaner slopas. I ramperioden ingår också 2024 en besparing på 27 miljoner euro och därefter en besparing på 47 miljoner euro per år i det investeringsunderstöd för grupper med särskilda behov som beviljas ur Statens bostadsfond. Från Statens bostadsfond görs 2024—2026 en extra intäktsföring till regeringsprogrammets investeringsprogram, sammanlagt 800 miljoner euro.

Utskottet betonar vikten av målen för att stävja klimatförändringen och stoppa förlusten av den biologiska mångfalden. Enligt regeringsprogrammet förbinder sig Finland till målen i klimatlagen. Regeringens mål är att säkerställa att Finland når klimatneutralitet senast 2035 och därefter tar steg mot negativa koldioxidutsläpp så att den inte genom egna beslut eller politikåtgärder ökar finländarnas vardagliga utgifter eller försämrar näringslivets konkurrenskraft. Förlusten av biologisk mångfald hejdas som ett led i en hållbar ekonomisk politik. Utskottet anser att dessa riktlinjer är viktiga och att man i samband med beredningen av budgetpropositionen har identifierat anslag i budgetpropositionen som främjar klimatneutralitet och omställningen till ren energi.

För att klimatmålen ska nås krävs det enligt klimatårsberättelsen (B 17/2023 rd) betydande ytterligare åtgärder inom markanvändningssektorn. Utskottet betonar att de åtgärder som behövs för att stävja klimatförändringen och förebygga förlusten av biologisk mångfald bör identifieras genomgående inom alla förvaltningsområden. Under ramperioden krävs således långsiktigt samarbete mellan alla förvaltningsområden och sektorer för att klimatmålen ska nås, olägenheterna för naturen minskas, oundvikliga olägenheter kompenseras och naturtillståndet förbättras. Målen kan inte nås enbart genom åtgärder inom miljöministeriets förvaltningsområde.

I budgetpropositionen för 2024 främjas målen om koldioxidneutralitet med sammanlagt cirka 2,3 miljarder euro. Detta är omkring 20 miljoner mindre än vad som 2023 har föreslagits för motsvarande åtgärder i budgeten inklusive den andra tilläggsbudgetpropositionen. Anslagsnivån sänks av de anpassningsåtgärder inom den offentliga ekonomin som ingår i regeringsprogrammet. I slutet av 2023 upphör dessutom den föregående regeringens åtgärder av engångsnatur, såsom understöd för avstående från oljeuppvärmning, energiunderstöd och återvinning av näringsämnen som en del av försörjningsberedskapen.

Utlåtande MiUU 14/2023 rd

Utskottet konstaterar att finansieringen av planen för återhämtning och resiliens på ett exceptionellt sätt kan främja omställningen till ren energi. Inom miljöministeriets förvaltningsområde riktas finansiering till snabbare miljötillstånd samt till forskningsprojekt inom stödsystemet för kunskapsbaserat beslutsfattande. Finansieringen av återhämtnings- och resiliensplanen, av vilken 50 procent används för att främja omställning till ren energi, höjer också 2024 nivån på anslagen för att främja koldioxidneutralitet. Till förfogande står ett belopp av 127 miljoner euro. I synnerhet finansieringen av energistödet i återhämtnings- och resiliensplanen höjer anslagsnivån från och med 2023. Regeringen har beslutat att rikta RepowerEU-medlen till 1) att påskynda miljötillstånden på ett sätt som är förenligt med statens regionförvaltningsreform, 2) FoU-finansiering och pilotprojekt som gäller ren energi och materialflöden samt 3) investeringar i omställningen till ren energi. När det gäller helheten förnybar energi och energieffektivitet ökar anslagen med 362 miljoner euro till följd av att energistöden och produktionsstöden för förnybar energi ökar. Sett till hela ramperioden innebär detta samtidigt att nivån på anslagen för att främja klimatneutralitet och omställning till ren energi sjunker från 2,3 miljarder euro 2024 till 1,6 miljarder euro 2027.

Inom miljöministeriets förvaltningsområde omfattar denna helhet smidigare tillståndsprocesser och övergång till ett rent energisystem. När det gäller smidigare tillståndsprocesser är målet att utveckla principen om ett enda serviceställe samt att digitalisera och att utveckla lagstiftningen. Med omställning till ren energi avses en omfattande projektportfölj där avsikten är att skapa en syn på lösningsmetoder för ren energi, konsekvenser samt utmaningar och möjligheter. Projektet genomförs i ett konsortium som leds av Finlands miljöcentral. Totalt uppgår finansieringen till 14 miljoner euro åren 2024—2026.

Utskottet konstaterar att övergången till ett klimatneutralt samhälle påskyndas effektivast genom investeringar i förnybara energikällor, främjande av energieffektivitet och cirkulär ekonomi samt satsningar på koldioxidsnålhet i industriprocesserna. När det gäller att nå målen har resultaten av forskning, utveckling och innovationer en central betydelse. En attraktiv och förutsägbar investeringsmiljö är centrala faktorer för att locka nya företag inom ren teknik till Finland och på så sätt långsiktigt stödja också ekonomisk tillväxt, välfärd och sysselsättning.

Propositionen med förslag till statsbudget för 2024

Vattenskydd och övrigt naturskydd

När det gäller skyddet av Östersjön och vattnen fortsätter budgetpropositionen genomförandet av planerna för vatten- och havsvården (2022—2027) och satsar särskilt på att förbättra Skärgårdshavets tillstånd. Programmet för effektiviserat vattenskydd och Skärgårdshavsprogrammet fortsätter. För åtgärderna föreslås sammanlagt omkring 11,8 miljoner euro, vilket omfattar en anslagsökning på 6 miljoner euro i enlighet med regeringsprogrammet. Under ramperioden 2025—2027 anvisas en tilläggsfinansiering på sammanlagt 24 miljoner euro (moment 35.10.23 och 35.10.61) för Skärgårdshavsprogrammet och för vattenskyddet och därefter permanent 10 miljoner euro per år.

Målet med Skärgårdshavsprogrammet är att kunna stryka området från Östersjöns skyddskommissions HELCOM:s hot spot-lista över de värsta källorna till näringsbelastningen. Utskottet an-

Utlåtande MiUU 14/2023 rd

ser att prioriteringen är viktig och betonar samtidigt att vattenskyddet i andra områden inte får glömmas bort. Inom vattenvården är det också viktigt med långsiktigt arbete, eftersom skyddsåtgärdernas konsekvenser syns först på lång sikt. Klimatförändringen försvårar situationen när de ökande vinterregnen innan tjälen gått i jorden ökar erosionen och därmed belastningen på vattendragen. Arbetet inom effektiviseringsprogrammet för vattenvården är betydande, eftersom det har mobiliserat aktörer, verksamhetsmodeller och privat finansiering som har ökat verksamhetens genomslag. Självfinansieringsandelarna har varit cirka 30—50 procent av projektens totala budgetar och således inneburit betydande satsningar på den regionala vattenvården. Utskottet konstaterar att det i motiveringen till moment 35.10.61 (stöd till vatten- och miljövård) särskilt konstateras att samarbetet, nätverken och partnerskapen mellan den offentliga och den privata sektorn samt organisationsfältet stärks. När investeringsstöden för att förbättra självförsörjningen i fråga om näringsämnen och energi upphör görs det dock en nedskärning på nästan 40 miljoner euro under momentet jämfört med 2023.

Utskottet konstaterar att det med tanke på utvecklandet av skyddet av vattnen också är av väsentlig betydelse att utveckla informationssystemet för vatten- och havsvård i Pisara till en heltäckande informationskälla för vattenvården och havsvården som betjänar alla.

Utskottet betonar att vattenskyddet i praktiken i stor utsträckning bygger på verkningsfulla åtgärder i avrinningsområdet och genomförs på många olika sätt. Regeringsprogrammet innehåller mångsidiga skrivningar om att minska näringsbelastningen i vattendragen genom att man beaktar åkermarkens struktur och förbättrar vattenhanteringen i avrinningsområdena och skapar incitament för god agroekologi och välmående mark till exempel genom rätt slags växtföljd och betesrotation och genom ett ökat växttäcke. Ett mål är också att göra utnyttjandet av jordförbättringsmedel mångsidigare, såsom behandlingar med gips, fiber och strukturfiber, så att jordbrukarna har alternativ och kan välja de lösningar som passar dem bäst. Sådana lösningar i jord- och skogsbruksministeriets huvudtitel är till exempel metoderna för EU:s gemensamma system för jordbruksstöd, biogas- och gödselhantering, investeringar i återvinning av näringsämnen och kolbindning samt stöd för näringskretslopp. Också anslaget under moment 30.10.40 (Start- och investeringsbidrag till jordbruket) för betalning av investeringar i biogas, gödselhantering, återvinning av näringsämnen och kolbindning är ett led i genomförandet av Skärgårdshavsprogrammet.

Utskottet anser det vara viktigt att programmet för återhämtning av vandringsfiskbestånden (No-usu) fortsätter och att det för programmet föreslås 2,8 miljoner euro under jord- och skogsbruksministeriets huvudtitel (30.40.31). Projektvattendragen och stödobjekten varierar från undanröjandet av hinder i små älvar till vandringslösningar i stora, utbyggda älvar. Under moment 30.40.31 föreslås dessutom 0,450 miljoner euro som utredningsfinansiering av engångsnatur för planering av rivningen av dammarna vid forsarna i Palokki.

Vid sidan av att vattenvårdsåtgärderna fortsätter är det viktigt att fortsätta programmet för skydd av mångfalden i skogarna i södra Finland, dvs. Metso-programmet och livsmiljöprogrammet Helmi. Regeringsprogrammets mål att stoppa utarmningen av den biologiska mångfalden fram till 2030 ska nås genom att genomföra en ny strategi och ett nytt handlingsprogram för skydd och hållbart nyttjande av den biologiska mångfalden, genomföra Helmi och Metso och effektivisera andra åtgärder för att skydda arter och naturtyper. Enligt budgetpropositionen fortsätter åtgärderna för att hejda förlusten av biologisk mångfald. Utskottet konstaterar att anslagen för biologisk

Utlåtande MiUU 14/2023 rd

mångfald samt vatten- och miljövårdsanslagen som helhet minskar med 67 miljoner euro jämfört med anslagen för 2023, vilket beror på att de temporära åtgärderna upphör vid utgången av 2023. Programmen Metso och Helmi fortsätter således genom att återgå till nivån för tidigare basfinansiering. För Helmi-programmet anvisas 2024 sammanlagt minst 23,3 miljoner euro och för ersättningar enligt Metso-programmet reserveras något över 20 miljoner euro.

Metso genomförs i samarbete mellan jord- och skogsbruksministeriet och miljöministeriet. I budgetpropositionen för 2024 föreslås under moment 30.40.45 (främjande av vården av skogsnatur) sammanlagt 9,3 miljoner euro för genomförandet av Metso, varav cirka 7,8 miljoner euro anvisas för miljöstöd och cirka 1,5 miljoner euro för naturvårdsprojekt. I anslaget för Metso beaktas den tilläggsfinansiering på 3 miljoner euro som det fattades beslut om vid regeringens budgetmangling. Trots ökningen är anslaget för programmet dock 6,5 miljoner euro mindre än i år (15,8 miljoner euro 2023), eftersom det anvisades ett tillägg av engångsnatur för 2023.

Också Helmi genomförs i samarbete mellan jord- och skogsbruksministeriet och miljöministeriet. Programmets huvudsakliga mål är att stärka den biologiska mångfalden i Finland och förbättra livsmiljöernas tillstånd. Jord- och skogsbruksministeriet ansvarar bland annat för skydd och restaurering av myrar, istandsättning och skötsel av fågelvatten och fågelvåtmarker, istandsättning och skötsel av vårdbiotoper och livsmiljöer med skog samt istandsättning av småvatten och strandnatur.

Största delen av den statliga budgetfinansiering som Forststyrelsens naturtjänster får finns under miljöministeriets moment 35.10.52 (Forststyrelsens offentliga förvaltningsuppgifter). Under momentet finansieras skötseln av nationalparker, andra naturskyddsområden, områden som reserverats för naturskydd, ödemarksområden och kulturarvsobjekt samt skyddet av hotade arter och naturtyper. I budgetpropositionen anvisas Forststyrelsens naturtjänster tilläggsfinansiering på 4 miljoner euro, vilket gör det möjligt att fortsätta Helmi-programmet. Enligt utredning till utskottet förutsätter uppnåendet av Helmi-programmets mål för 2030 dock en årlig tilläggsfinansiering på minst 10 miljoner euro, så det är viktigt att följa upp hur finansieringen räcker till och utreda möjligheterna att höja den.

Enligt regeringsprogrammet är ett av målen att främja friluftsliv och turism i naturen och miljöfostran i Finland och att satsa särskilt på möjligheterna för barn och unga att röra sig i naturen. Utskottet lyfter fram att också uppnåendet av målen i den nationella strategin för användning av naturen för rekreation 2030 förutsätter att också Forststyrelsens naturtjänster ökar satsningarna. Genom att förbättra tillgängligheten, värna om hållbarheten och göra tjänsterna mångsidigare får en allt större användargrupp del av fördelarna med att röra sig i naturen.

Utskottet anser att det också med tanke på en hållbar användning av skogarna är viktigt att säkerställa att styrmedlen för att trygga mångfalden samt begränsa klimatförändringen och anpassa sig till den är så effektiva och kostnadseffektiva som möjligt. Man bör också fästa uppmärksamhet vid nya fenomen, såsom en omfattande förändring i markanvändningen, som med tanke på energiproduktionen är nödvändig för byggandet av förnybar energiproduktion, såsom vind- och solkraft. Styrmedel för att bygga ny infrastruktur bör skapas för att hantera avskogning eller andra naturskador.

Utlåtande MiUU 14/2023 rd

Utskottet välkomnar också skrivningarna i regeringsprogrammet om utveckling av kolbindningsmarknaden i syfte att få igång privat finansiering för att genomföra mångsidigt fördelaktiga klimat- och naturåtgärder. Budgetpropositionen innehåller dock åtminstone ingen uttrycklig finansiering för att främja dessa mål med undantag av momentet om investeringsstöd för jordbruket. Enligt skrivningarna utreder regeringen marknadsbaserade och kostnadseffektiva lösningar genom vilka mark- eller skogsägare kan få ersättning till exempel för askgödsling av skog eller klimatåtgärder på jordbruksmark utan att livsmedelsproduktionen äventyras. Ett annat mål är att utveckla marknaden för kolbindning och öka den täta skogsgödslingen på torvmarker samt att göra det möjligt för den frivilliga marknaden för kolminskning och kolbindning att fungera på ett sporrande och transparent sätt.

Utskottet betonar i fråga om främjande av mångfald och naturvård vikten av att främja frivilligt skydd och andra mångfaldsåtgärder. För att främja mångfalden behövs det också forskning och öppen naturinformation. Därför är det viktigt att finansiera tillgången till forskning och information.

Utskottet välkomnar att finansieringen av forsknings- och utvecklingsverksamhet under arbets- och näringsministeriets huvudtitel ökar med cirka 280 miljoner euro. Utskottet betonar behovet av forskningsresurser för att den kunskapsbas som omställningen till ren energi och den övergripande hållbarhetsomställningen kräver ska kunna stärkas och styras till både statsförvaltningen och de aktörer som skapar lösningar. Å andra sidan läggs statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet (VN TEAS) ned. Med hjälp av VN-TEAS-finansieringen har ministeriernas forsknings- och utredningsprojekt finansierats med cirka 9 miljoner euro per år och på så sätt har man kunnat stödja särskilt förvaltningsövergripande aktuella utredningsbehov. Utskottet anser det vara viktigt att behövliga forsknings- och utredningsarbeten kan genomföras till stöd för beredningen av besluten också i fortsättningen.

Utskottet fäster uppmärksamhet vid vikten av understödsanslag för organisationer och miljövård. Anslaget används till allmänna understöd till riksomfattande naturskydds- och miljöorganisationer och till riksomfattande organisationer inom bostads- och byggnadsbranschen för deras basverksamhet. Med anslaget stöds också miljövården i skärgården, avfallshanteringen i skärgårds- och fjällområden samt bekämpningen av miljöskador. Med anslaget stöds dessutom sådana nationellt och regionalt betydande projekt som främjar en hållbar utveckling, värnar om kulturmiljön och främjar annan miljöfostran och miljöupplysning. Utskottet anser att anslaget är litet men viktigt för att stödja civilsamhällets roll och organisationernas betydelsefulla arbete på praktisk nivå.

Uppfyllande av klimatmålen och smidigare tillståndsprocesser för omställningen till ren energi

För att Finlands klimatmål och klimatneutralitetsmål ska nås krävs målmedvetna och konsekventa åtgärder inom alla samhällssektorer. Utskottet granskar finansieringen av klimatpolitiken i budgetpropositionen i första hand med tanke på klimatplanen på medellång sikt (KAISU 2022) och de åtgärder för minskning av utsläppen som anges i den. De mål och åtgärder som ställts upp i KAISU gäller särskilt ansvarsfördelningssektorns utsläppsminskningsmål på 50 procent för 2030 och klimatneutralitetsmålet för 2035. Genomförandet av KAISU pågår fortfarande och det har ännu inte avsatts tillräckliga medel för alla de åtgärder som anges i programmet. Ansvarsfördel-

Utlåtande MiUU 14/2023 rd

ningssektorn omfattas av den i EU ålagda skyldigheten att minska utsläppen utifrån årliga kvoter under perioden 2021—2030.

Transportsektorns andel av hela ansvarsfördelningssektorns utsläppsvolym är nästan 40 procent, vilket innebär att utvecklingen av utsläppen från trafiken är av stor betydelse med tanke på uppnåendet av de övergripande målen. I KAISU ingår i fråga om transportsektorn en mängd olika åtgärder som i stor utsträckning baserar sig på åtgärder enligt färdplanen för fossilfria transporter och på modeller av den skärpta distributionsskyldigheten och av konsekvenserna av EU:s nya utsläppshandel. Den nya utsläppshandeln inleds dock först 2027 och i synnerhet distributionsskyldigheten håller på att utvecklas på ett annat sätt än vad som antogs inom KAISU när regeringen lämnade propositionen (RP 53/2023 rd) om den. Utskottet konstaterar att utsläppsutvecklingen inom transportsektorn för närvarande inte bara beror på utvecklingen av distributionsskyldigheten utan också i synnerhet på elektrifieringshastigheten och förnyelsen av bilbeståndet. En positiv utveckling är dock att elbilarnas andel av de nya bilar som säljs har ökat snabbt. EU:s strängare utsläppsnormer för både personbilstrafiken och den tunga trafiken kommer också att påskynda utvecklingen. Också utvecklingen av trafikprestationen är en väsentlig faktor med tanke på utsläppen.

Budgetpropositionen innehåller inga nya anslag för anskaffningsstöd, stöd för byggande av laddningsinfrastruktur eller finansiering av skrotningskampanjer. Stöd för anskaffning av el- eller gasdrivna paket- eller lastbilar kan sökas fram till utgången av 2024; av stödet har nu cirka 35 procent använts. EU:s förordning om distributionsinfrastruktur ställer upp bindande mål för uppbyggnaden av distributionsinfrastrukturen, och till denna del är stöden för den offentliga distributionsinfrastrukturen inom arbets- och näringsministeriets förvaltningsområde väsentliga (10 miljoner euro under moment 32.20.47). Regeringen föreslår i årets andra tilläggsbudget (RP 15/2023 rd) ett tillägg på 9,5 miljoner euro i stöd för laddningsinfrastruktur för bostadshus. Av detta beräknas cirka 6 miljoner euro räcka till för nya ansökningar för projekt som omfattar cirka 400 sökande.

Kollektivtrafikstödet i stora och medelstora stadsregioner motsvarar nivån för tidigare år, men det klimatbaserade stödet för kollektivtrafiken upphör. Den finansiering på 3 miljoner euro för främjande av gång och cykling som föreslås i budgeten motsvarar utgångsnivån för tidigare år, men 2025—2027 föreslås det i ramen i enlighet med regeringsprogrammet en nedskärning på 8 miljoner euro under kommunikationsministeriets huvudtitel under det moment som också innefattar finansiering för enskilda vägar. Utskottet konstaterar att besluten om allokering således är väsentliga med tanke på stödnivån för gång och cykling i budgetbeslutet 2025.

Enligt klimatårsberättelsen 2023 (B 17/2023 rd) ligger takten för utsläppsminskningen i linje med klimatlagens mål för minskade utsläpp för 2030. Utan betydande ytterligare åtgärder inom markanvändningssektorn är det dock sannolikt att Finland inte kommer att fullgöra skyldigheterna enligt EU:s LULUCF-förordning utan att köpa utsläppsenheter från andra medlemsstater. Också uppnåendet av det nationella målet för klimatneutralitet förutsätter ytterligare åtgärder inom markanvändningssektorn och andra sektorer. Utskottet betonar att man bör utveckla åtgärder för att minska nettoutsläppen från markanvändningssektorn så att man i fortsättningen inte tvingas köpa utsläppsenheter till ett eventuellt dyrt pris. Utskottet anser det vara viktigt att regeringen ut-

Utlåtande MiUU 14/2023 rd

reder effektiva metoder för att åstadkomma behövliga utsläppsminskningar och möjligheten att vid behov återinföra stödet för våtmarksodling och stödet för beskogning av impediment.

För att markanvändningssektorns EU-förpliktelser ska kunna uppfyllas behövs det enligt regeringsprogrammet verkningsfulla åtgärder som är ekonomiskt förnuftiga och som inte försämrar verksamhetsförutsättningarna för den inhemska skogsbranschen. Målet är att åtgärder som förbättrar skogens tillväxt och hälsa samt gallring i rätt tid och rätt proportion ska främjas genom att även eftersläpande plantskogsvård och förstagallring blir utförd. Regeringen stärker skogarnas tillväxt genom ett åtgärds paket och genomför den nationella skogsstrategin. Utskottet välkomnar också målen att uppdatera skogsvårdsrekommendationerna så att de stöder tillväxten i skogarna och kolsänkorna, måttliga förlängningar av omloppstiderna, ingripande i alltför kraftiga gallringsavverkningar, effektivisering av tillsynen över skogslagen och förbättring av skogsförnyelsehastigheten bland annat genom ökad skogsplantering och vård av plantbestånd.

Enligt regeringsprogrammet ska kommunernas skyldighet att utarbeta en klimatplan upphävas genom en lagändring. I anslutning till detta föreslås det att understöden för stödjande av kommunernas klimatplaner (35.10.31) slopas. Utskottet konstaterade i sitt betänkande om ändring av klimatlagen (MiUB 15/2022 rd — RP 239/2022 rd), genom vilket planeringsskyldigheten fogades till lagen, att skyldigheten att utarbeta en klimatplan stöder kommunens klimatpolitiska beslutsfattande och ökar förutsägbarheten i beslutsfattandet. Kommunernas klimatplaner kompletterar det lagenliga planeringssystemet. Utskottet betonade också skillnaderna mellan kommunerna och ansåg att det inte var möjligt att fastställa gemensamma jämförelseår och målår, eftersom målen i kommunerna är mycket olika. Utskottet konstaterar att när skyldigheten att utarbeta en plan slopas är det viktigt att på annat frivilligt sätt sträva efter att stärka kommuninvånarnas deltagande och engagemang i det långsiktiga klimatarbetet. I arbetet kan man utnyttja miljöministeriets handbok¹ om beredningen av klimatplaner.

Enligt 16 § i klimatlagen ska statsrådet följa hur klimatplanerna, såsom KAISU, genomförs och vid behov fatta beslut om ytterligare åtgärder. Utskottet noterar att enligt klimatårsberättelsen är det förenat med utmaningar att uppnå målen för minskning av utsläppen både inom markanvändnings- och transportsektorn och att det sannolikt behövs tilläggsåtgärder. Statsrådet bör således följa utvecklingen i fråga om utsläppsminskningen och vid behov föreslå ytterligare åtgärder och finansiering för dem för att nå klimatlagens mål.

Regeringsprogrammets mål är att göra tillståndprocesserna snabbare och smidigare, vilket är väsentligt för att påskynda omställningen till ren energi. Av Repower-medlen anvisas 2,9 miljoner euro för utveckling av miljörelaterade förfaranden och service på ett enda serviceställe. I detta ingår bland annat utredningar som behövs för omställningen och utveckling av lagstiftningen samt digitala och automatiska förfaranden. Medlen används till kostnaderna för beredningen och verkställigheten av tillstånds-, styrnings- och tillsynsverket för miljöansvarsområdet, som bereds som en del av regionförvaltningsreformen. Enligt regeringsprogrammet ska statens tillstånds-, styrnings- och tillsynsuppgifter koncentreras till ett nytt sektorsövergripande ämbetsverk som omfattar de ändamålsenliga uppgifterna för Valvira, regionförvaltningsverken och närings-, trafik- och miljöcentralernas ansvarsområde för miljön. Ett lagstiftningsprojekt med ett enda serviceställe

¹ Miljöministeriets publikationer 2023:17

Utlåtande MiUU 14/2023 rd

genomför för sin del en reform av statens regionförvaltning och utvecklar tillståndsförfaranden och andra förfaranden i anslutning till miljön. Det nya ämbetsverket ska inleda sin verksamhet och lagstiftningen om ett enda serviceställe ska gälla från och med den 1 januari 2026.

Utskottet anser att målen för smidigare tillståndprocesser är viktiga för att påskynda produktionsinvesteringar som främjar energiomställningen. Tillståndprocesserna ska göras smidigare och snabbare utan att man prutar på en hög miljöskyddsnivå, vilket förutsätter tillräckliga resurser för myndighetsuppgifter i anslutning till tillståndsgivningen. Utskottet anser det vara viktigt att säkerställa att tillståndsmyndigheterna har tillräckligt med kompetens, lokal förståelse samt personal och andra resurser för tillståndprocessen.

Miljöministeriet genomför i samarbete med de övriga ministerierna ett strategiskt program för cirkulär ekonomi. Målet är att cirkulär ekonomi ska utgöra den nya grunden för ekonomin. Budgetpropositionens mål är att åtgärderna för en övergång till cirkulär ekonomi ska fortsätta bland annat genom att man genomför åtgärderna i programmet för cirkulär ekonomi, färdplanen för plast och den riksomfattande avfallsplanen, utvecklar lagstiftningen och frivilliga avtal, utnyttjar och utvecklar elektroniska plattformar och informationssystem samt genom försöksverksamhet. Målet är att minska förbrukningen av icke förnybara naturresurser, fördubbla resursproduktiviteten och fördubbla graden av cirkulär ekonomi för material fram till 2035.

Finansieringen för genomförandet av programmet för cirkulär ekonomi fortsätter på nuvarande nivå (920 000 euro) och för utvecklandet av avfallsdatasystemet (JTT) finns finansiering (sammanslagat 3 miljoner euro) fram till 2025. Betydande innovations- och investeringsstöd för cirkulär ekonomi finns inom arbets- och näringsministeriets förvaltningsområde. Utskottet betonar betydelsen av den systemiska förändring som den cirkulära ekonomin medför och som gör det möjligt att minska växthusgasutsläppen och upprätthålla den biologiska mångfalden samtidigt som den förbättrar självförsörjningsgraden och ökar sysselsättningen och den ekonomiska aktiviteten. Centrala åtgärder i programmet för cirkulär ekonomi har varit inrättandet av kompetensnätverket för cirkulär ekonomi i Finland (KiSu) och beredningen av Green Deal inom cirkulär ekonomi. Av den allmänna motiveringen till budgetpropositionen framgår att det föreslås 1 miljon euro för genomförandet av det riksomfattande programmet för främjande av cirkulär ekonomi (sida A 55). Utskottet anser att förslaget behövs och fyller sitt syfte som komplement till det ovan nämnda anslaget. Främjandet av cirkulär ekonomi är också en utmaning som gäller alla förvaltningsområden och för vars del det är svårt att få en helhetsbild av finansieringen, eftersom allokeringen av helheterna är splittrad inom olika förvaltningsområden.

Samhällen, byggande och boende

Det föreslås i budgetpropositionen att fullmakterna för det räntestöd för statligt understödd social bostadsproduktion som beviljas med medel ur Statens bostadsfond (VAR) ska uppgå till 1,5 miljoner euro. Dessutom föreslås borgenslånefullmakter till ett belopp av 285 miljoner euro och fullmakter för statsborgen för bostadsaktiebolags ombyggnadslån till ett belopp av 100 miljoner euro. Största delen av den statligt understödda bostadsproduktionen riktas till de stora stadsregionerna. VAR är en fond utanför statsbudgeten och dess medel utgörs av tidigare beviljade aravalån, räntetäkter och borgensavgifter. Medlen är avsedda för beviljande av lån och annat stödande av bostadsfinansieringen. Fondens balansräkning uppgick enligt bokslutet för 2022 till 5,6

Utlåtande MiUU 14/2023 rd

miljarder euro och kassans storlek till cirka 3 miljarder euro. Fondens medel kommer att förbrukas klart mer än tidigare för det räntestöd som betalas för räntestödslånestocken på 20,5 miljarder euro. År 2022 betalades endast 1,8 miljoner euro i räntestöd, men 2024 uppskattningsvis 180 miljoner euro. I enlighet med regeringsprogrammet överförs de understöd som beviljas ur VAR till ramsystemet för statsfinanserna. Ett undantag är också den extra intäktsföring som görs 2024–2026 från VAR till regeringsprogrammets investeringsprogram, sammanlagt 800 miljoner euro.

Fullmakterna att bevilja räntestödslån och borgenslån för statsunderstödd bostadsproduktion dimensioneras enligt regeringsprogrammet bättre än tidigare så att de återspeglar det övriga konjunkturläget inom byggbranschen. Det innebär att fullmakterna ökas vid lågkonjunkturer och minskas vid högkonjunkturer eller konjunkturuppgångar. Kostnaderna för ARA-produktionen beaktas bättre än tidigare för att ARA-hyrorna ska hållas på en skälig nivå. Ett mål är också att i det långfristiga räntestödet ska valet av hyresgäster bygga på samma inkomstgränser som för bostäder med kortfristig räntestöd. Bostäder med långfristig räntestöd ska med större precision styras till låginkomsttagare, dock med beaktande av segregationen mellan bostadsområden, som ska motarbetas.

Utskottet noterar att den ekonomiska konjunkturbilden är exceptionell med tanke på byggandet. Enligt volymindexet för nybyggnad har minskningen varit nästan 20 procent i fråga om bostadsbyggnader 2023; från sin högsta nivå 2022 har bostadsbyggandet redan sjunkit med 40 procent. De stigande byggkostnaderna och räntenivån minskade klart påbörjade ARA-produktioner till överkomligt pris 2022. ARA har tvingats avslå eller skjuta upp behandlingen av ansökningar om lån i synnerhet med kort räntestöd, eftersom hyror för objekten på nuvarande räntenivå kommer att ligga på minst samma nivå som marknadshyrorna och ofta klart över. Räntestödslån beviljades för byggande av 5 619 bostäder, vilket var 37 procent mindre än år 2021. Av de påbörjade bostäderna var omkring 33 000 fritt finansierade, dvs. 15 procent färre än år 2021. ARA-produktionens andel av nyproduktionen var 15 procent, vilket är den lägsta andelen sedan år 2007. Byggnadskostnaderna för ARA-produktionen sjunker dock redan enligt utredning till utskottet, så det finns goda förutsättningar för en konjunktursökning av den statsunderstödda produktionen. Fullmakten att bevilja räntestödslån på 1,95 miljarder euro 2023 gör det möjligt att ännu under hösten öka beviljningsbesluten, medan ARA uppskattar att lånebeslutet i år kan fås för byggande av upp till 8 000 nya ARA-bostäder. Utskottet anser att beviljningsfullmakten på 1,5 miljarder euro är på en god nivå.

Konjunkturgruppen för byggbranschen (RAKSU) uppskattar att antalet påbörjade bostadsbyggen uppgår till 23 000 bostäder 2023, medan antalet var rekordhøgt 2021, dvs. 48 000. Enligt RAKSU-rapporten får byggande som stöds med offentliga medel inte äventyra anpassningen av bostadsmarknaden, där den potentiella efterfrågan på bostäder kommer att finnas kvar och realiseras när kostnadsökningen stabiliseras och köpkraften återställs. Genom att bygga ARA-bostäder och ställa upp flexibla villkor kan man upprätthålla produktionen, förutse stora variationer på marknaden och inrikta produktionen på annat än de delområden där det för närvarande finns ett alltför stort utbud.

En förlängning av avtalen om markanvändning, boende och trafik (MBT) har skrivits in i regeringsprogrammet. Utskottet betonar MBT-avtalens betydelse som ett sätt att främja ett långvarigare genuint partnerskap mellan staten och stadsregionerna och öka bostads- och tomtutbudet

Utlåtande MiUU 14/2023 rd

samt främja uppbyggnaden av en hållbar samhällsstruktur och ett hållbart transportsystem. Staten bistår de stadsregioner som avses i avtalen med högst 50 procent av de godtagbara kostnaderna i fråga om de utvecklingsåtgärder för transportservice som överenskommits i MBT-avtalen.

Enligt regeringsprogrammet slopas stödet för nya bostadsrättsbostäder. Utskottet betonade i sitt betänkande om en reform av bostadsrättslagen (MiUB 1/2021 rd—RP 189/2020 rd) bostadsrättssystemets betydelse som en del av ett mångsidigt utbud av bostadspolitiska medel som ska säkerställa tillgången till boende till rimligt pris och svara på de utmaningar som är förknippade med segregation. Utskottet identifierade också de utmaningar som systemet står inför, varav en av de viktigaste är att lånen är retroaktiva, lånen amorteras regressivt, först i det skede då husen redan behöver renoveringslån. Trots kritiken har det dock funnits en kontinuerlig efterfrågan på bostadsrättsbostäder. Utskottet välkomnar att långivningen enligt besluten vid budgetförhandlingarna dock fortsätter till utgången av 2024. Det är viktigt att långivningen för de bostadsrättsprojekt som nu anhängiggörs kan tryggas när man 2024 granskar om fullmakten att bevilja räntestödslån är tillräcklig. Bostadsrättsbostäder har ansetts vara en viktig mellanform och en boendeform som minskar segregationen, och på grund av att nyproduktionen slopas är det därför skäl att utreda om det finns behov av ytterligare åtgärder för att förebygga segregation.

För investeringsunderstöd för boende för grupper med särskilda behov, dvs. studerande, personer med funktionsnedsättning och äldre, föreslås 63 miljoner euro för 2024 och 43 miljoner euro per år i planen för de offentliga finanserna från och med 2025. Utskottet fäster uppmärksamhet vid nedskärningens storlek, när det i år finns 120 miljoner euro i understöd till förfogande då ramnivån varit 90 miljoner euro. Det har funnits efterfrågan på understöd, och ARA behandlar redan ansökningar till ett belopp av cirka 200 miljoner euro för vilka det har utfärdats ett så kallat villkorligt förbehållsbeslut. Till 2024 överförs redan gjorda reserver till ett belopp av drygt 120 miljoner euro. Nya ansökningar om investeringsunderstöd uppgår dessutom redan till cirka 75 miljoner euro. Fullmakten räcker således inte till för efterfrågan.

Enligt regeringsprogrammet halveras anslaget för boenderådgivningsunderstödet och riktas bättre. I budgetpropositionen föreslås därför 2 miljoner euro för boenderådgivning. Utskottet konstaterar att bestämmelser om boenderådgivning 2022 har utfärdats genom en temporär lag (MiUB 11/2022 rd—RP 129/2022 rd). Avsikten med lagen om stöd för boenderådgivning till kommunerna 2023—2027 är att förbättra tillgången till boenderådgivning. Organiseringsansvaret för boenderådgivning ålades inte någon myndighet, utan för trygghet och utvidgning av rådgivningen styrs statliga resurser både som understöd och som stöd för ARA kommunvis och i form av gemensam utbildning och material. Genom boenderådgivning förebyggs boendeproblem som kan leda till förlust av bostaden, och det är därför ett väsentligt sätt att uppnå målet att eliminera bostadslösheten. Utskottet ansåg i sitt betänkande att det är aktuellt att utvidga boenderådgivningen, eftersom de utmaningar som beror på energikrisen och de stigande levnadskostnaderna utsätter en allt större grupp för risk för bostadslöshet.

Utskottet konstaterade i sitt betänkande också att det långsiktiga målet med tanke på likabehandlingen av medborgarna och att göra tjänsterna tydligare bör vara att göra boenderådgivningen lagstadgad. Avsikten är att man genom en separat utredning ska bedöma hur den temporära lagen fungerar. Utskottet ansåg i sitt betänkande att man utifrån fem års erfarenhet kan se hur servicehelheten har utformats dels för välfärdsområdena, dels för kommunerna och på så sätt kan man

Utlåtande MiUU 14/2023 rd

bedöma förutsättningarna för att utveckla boenderådgivningen. Den senaste tidens stigande boendekostnader och hyreshöjningar samt sänkta bostadsbidrag kan öka behovet av boenderådgivning för att förebygga vräkning. Vårldsområdenas verksamhet har nyligen inletts och i synnerhet när det gäller boende för grupper med särskilda behov är helhetsbilden således under förändring och utveckling. Utskottet anser det vara viktigt att situationen följs upp och att man vid behov snabbt vidtar åtgärder för att stödja rådgivningen och rikta den bättre i enlighet med regeringsprogrammet. Ett annat mål med regeringsprogrammet är att göra det lättare att ingripa i störningssituationer i husbolag och att ta bostäderna i besittning.

Enligt regeringsprogrammet ska det inrättas en utredningsgrupp över ministeriegränserna för att lösa de utmaningar som regiondifferentieringen medför för boendet i hela Finland. Ett annat mål är att underlätta en kontrollerad nedläggning av husbolag. Utskottet konstaterar att den polariserade bostadsmarknaden kräver att särskild uppmärksamhet fästs vid å ena sidan det begränsade utbudet och de höga priserna på tillväxtorter och å andra sidan problemen med bostäder som står tomma på orter där befolkningen minskar. Utskottet välkomnar att det i budgetpropositionens bevilningsfullmakter anvisas 6 miljoner euro för rivningsackord för aravahus. Ett aravahyreshus kan rivas om det är i så dåligt skick att en ombyggnad eller reparation inte är ändamålsenlig. Tillstånd för rivning kan också beviljas om största delen av bostäderna i ett hus har stått tomma länge och antas förbli tomma och om det med hänsyn till bostadsmarknadssituationen i området är motiverat med rivning. Statskontoret kan då inom ramen för det maximibelopp som årligen fastställs i statsbudgeten och på ansökan av låntagaren, besluta att staten svarar för högst 70 procent av det återstående statliga bostadslånet eller aravalånet medan resten återbetalas. Ett exceptionellt ackord på högst 90 procent kan dessutom bli aktuellt till exempel när låntagaren är verksam på ett område som genomgått en kraftig strukturomvandling med avfolkning och sådana omvärldsförändringar som inverkat på låntagarens ekonomiska situation. Förändringarna måste antas vara bestående på ett sådant sätt att det inte bedöms vara möjligt att sanera samfundets ekonomi med andra medel. Om man kan anta att samfundet under alla omständigheter står inför en konkurs finns det ingen anledning att bevilja ackord (MiUB 15/2018 rd—RP 208/2018 rd).

Utskottet konstaterar att den finansiering av budgetekonomin som riktas till kapitlet Samhällen, byggande och boende på grund av det ekonomiska läget minskar med cirka 61 miljoner euro, dvs. 70 procent jämfört med 2023, när nivån på 86,9 miljoner euro sjunker till 26,2 miljoner euro. Utöver av besparingar enligt regeringsprogrammet föranleds minskningen av anslaget i synnerhet av att sådana tillägg har upphört som avsetts vara tidsbegränsade, exempelvis det understöd för att avstå från olje- och gasuppvärmning av bostadshus som beviljats hushållen. Slopade understöd är till exempel understöd för laddningsinfrastruktur för elbilar, understöd för slopande av oljeuppvärmning, understöd för byggande som stöder omställningen till ren energi samt programmet Hållbara städer och programmet för träbyggande.

Att understöden för slopande av oljeuppvärmning utgår gäller både bostadsbyggnader och kommunägda byggnader med oljeuppvärmning. För energiunderstöd för bostadsbyggnader beviljas inget nytt anslag, men hushållsavdraget står fortfarande till förfogande för detta ändamål. Anslagen för att slopa olje- och gasuppvärmningen finns fortfarande tillgängliga. Närings-, trafik- och miljöcentralen kan bevilja småhusägare understöd fram till hösten 2025. Av anslaget återstår fortfarande cirka 42 miljoner euro. Hittills har nästan 31 000 småhusägare ansökt om understöd, och understöd har beviljats cirka 25 000 personer som bytt ut oljeuppvärmning och cirka 1 000 per-

Utlåtande MiUU 14/2023 rd

soner som bytt ut naturgasuppvärmning. Understöd har redan betalats ut till ett belopp av cirka 88 miljoner euro, vilket innebär att renovering har genomförts i över 22 300 småhus.

Det energiunderstöd för bostadsbyggnader som erbjuds husbolag, ARA-sammanslutningar och enskilda kunder uppgår till cirka 6 miljoner euro, vilket räcker till för att förbättra energiprestandan för cirka 1 300 bostäder. Understödet beräknas räcka till utgången av oktober. Det understöd som var tillgängligt vid ingången av 2020 har redan beviljats till ett belopp av över 225 miljoner euro. Mest stöd har riktats till installation av värmepumpar, värmeåtervinningssystem och solenergianläggningar, slopande av oljeuppvärmning samt reparation av fönster och dörrar.

Utskottet konstaterar slutligen att man i regeringsprogrammet betonar åtgärder för att utveckla träbyggandet och att i synnerhet träbyggande är en betydande del av kolbindande byggande med lång livstid. Utskottet noterar att när programmet för träbyggande ändå upphör är det nödvändigt att bevaka om det i fortsättningen behövs andra motsvarande styrmedel för att effektivt främja målen. Utskottet anser att stödet till reparationsbyggande och undanröjandet av hindren för träbyggande ger många fördelar både genom att främja klimatneutralitet och förbättra sysselsättningen.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Miljöutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 26.10.2023

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Jenni Pitko gröna
medlem Marko Asell sd
medlem Petri Huru saf
medlem Vesa Kallio cent
medlem Hanna Kosonen cent
medlem Johan Kvarnström sd
medlem Pinja Perholehto sd
medlem Jorma Piisinen saf
medlem Mikko Polvinen saf
medlem Tere Sammallahhti saml
medlem Sara Seppänen saf
medlem Saara-Sofia Sirén saml
ersättare Janne Jukkola saml
ersättare Antti Kangas saf.

Utlåtande MiUU 14/2023 rd

Sekreterare var

utskottsråd Marja Ekroos.

Utlåtande MiUU 14/2023 rd

Avvikande mening 1

Avvikande mening 1

Motivering

Allmänt

Den gröna omställningen är den viktigaste utmaningen och det viktigaste arbetsområdet för vårt samhälle på 2020-talet. Utan en livskraftig natur finns det ingen hållbar ekonomi eller något socialt hållbart samhälle. Den globala uppvärmningen och förlusten av biologisk mångfald hänger samman, och vi kan inte gå in för att lösa bara den ena av dessa kriser.

I detta läge föreslår Petteri Orpos regering att finansieringen av miljö- och naturvården ska minskas med 34 procent jämfört med året innan. Miljöförvaltningens finansiering ur hela statsbudgeten är redan i princip mycket tunn, dvs. en minskning av finansieringen försvårar mycket radikalt stoppandet av förlusten av biologisk mångfald. Vi förstår utmaningarna med anpassningen av statsfinanserna, men balansen borde ha eftersträövats i ett ambitiöst lagstiftningsarbete när de ekonomiska ramarna inte ger möjlighet att upprätthålla finansieringsnivån för föregående period. Regeringsprogrammet saknar ambitiösa lagstiftningsåtgärder. Däremot försvagas lagstiftningen i strid med klimat- och naturmålen, till exempel när klimatlagen öppnas och utsläppsminskningarna från trafiken slopas. SDP föreslår att det så snart som möjligt stiftas en naturlag, att det införs en förändringsavgift för markanvändningssektorn och att skogslagen ses över så att den stöder klimatmålen.

Det är viktigt att trygga anslagen för miljöministeriets, Finlands miljöcentrals och Forststyrelsens naturtjänster. Det har inte gått att stoppa utarmningen av naturen och arbetet med att uppnå en god status för vattnen och Östersjön är långt ifrån slutfört. Behovet av att stävja, stoppa och anpassa sig till klimatkrisen bara ökar.

Förebyggande av naturförlust

Finland strävar efter att stoppa utarmningen av den biologiska mångfalden fram till 2030 och att nå klimatneutralitet fram till 2035. Finland har i enlighet med målen i FN:s Kunming-Montreal-ramverk för biologisk mångfald ålagts att skydda 30 procent av land- och havsytan före 2030. Också EU:s strategi för biologisk mångfald har samma mål.

Åtagandena kan inte stanna på anslagsnivå, utan de måste också återspeglas i den inhemska politiken och konkretiseras i statsbudgeten och lagstiftningsplanen. I nuläget är det inte så.

I budgetpropositionen för 2024 minskar finansieringen av naturvården jämfört med föregående regeringsperiod. Av förvaltningsområdena minskar miljöministeriets budget procentuellt sett mest och nedskärningarna riktas främst till miljö- och naturvård.

Handlingsplanen för den biologiska mångfalden i skogarna i södra Finland (METSO) och livsmiljöprogrammet Helmi, som fokuserar på restaurering, är Finlands viktigaste program för att förbättra tillståndet för den biologiska mångfalden. För förvärv av och ersättningar för skogsom-

Utlåtande MiUU 14/2023 rd

Avvikande mening 1

råden som överensstämmer med METSO-handlingsplanen och gamla skogar i naturtillstånd i norra Finland reserveras omkring 23 miljoner euro. Särskilt i södra Finland finns det fortfarande ett stort behov av att öka skyddet av skogarna och stärka skyddsnätet. Finansieringsnivån bromsar upp uppnåendet av målen för Helmi-programmet och till exempel Forststyrelsens naturtjänster (35.10.52) kommer sannolikt inte att nå målen för livsmiljöprogrammet Helmi 2030 med nuvarande finansieringsnivå. Regeringen har i sitt eget program förbundit sig att skydda gamla skogar och skogar i naturtillstånd, vilket är mycket viktigt. Skyddet av gamla skogar och skogar i naturtillstånd får dock inte innebära mindre skyddsåtgärder på andra håll i Finland. De nationella skyddskriterierna för dessa skogar måste utarbetas snabbt, men utifrån sakkunniguppgifter och den tidigare informationsresursen.

Klimatpolitik

Budgetpropositionen innehåller många försäkringar i fråga om att bromsa upp och anpassa sig till klimatförändringen. För de åtgärder som ingår i klimatplanen för markanvändningssektorn (MISU) har det inte anvisats tillräckliga anslag, och det är svårt att genomföra programmet utan tillräcklig finansiering. Systemet med stöd för beskogning av impedimentmark och anslaget för våtmarksodling slopas i enlighet med regeringsprogrammet som en åtgärd för att stärka statsfinanserna. Klimatåtgärder på torvmarker skulle vara mycket kostnadseffektiva. Om man vill trygga åtgärderna för att minska utsläppen inom markanvändningssektorn och öka sänkan i Finland, bör MISU snabbt uppdateras och anvisas finansiering.

Regeringen har för avsikt att ändra klimatlagen och slopa kommunernas nyligen föreskrivna lagstadgade skyldighet att utarbeta klimatplaner. SDP anser att klimatpolitiken måste föras just på lokal nivå, eftersom den ökar acceptansen och kommunernas åtgärder spelar en nyckelroll för att minska utsläppen. Nedskärningen av de understöd som beviljats för stödjande av kommunernas klimatplaner är liten i pengar, men har betydande genomslag. Det är viktigt att säkerställa särskilt resurserna för kommunernas årliga utsläppsbedömningar. SDP motsätter sig slopandet av kommunernas lagstadgade klimatplaner och föreslår att finansieringen återställs till utarbetandet av planerna.

Utsläppen från trafiken bör halveras 2030 och minska med cirka 65 procent fram till 2035 för att Finland i enlighet med klimatlagen ska kunna vara ett klimatneutralt samhälle 2035. Detta innebär för transporter en utsläppsnivå på cirka 6 Mt 2030 och cirka 4 Mt 2035. I och med regeringens Orpos åtgärder äventyras uppnåendet av detta mål avsevärt.

De ändringar som föreslås i budgeten, särskilt sänkningen av bränsleskatten, främjar inte användningen av hållbara transportsätt, utan ökar utsläppen. Andra åtgärder som ökar utsläppen är sänkningen av fordonsskattens grundskatt, slopandet av finansieringen av behovsprövade klimatbaserade åtgärder inom kollektivtrafiken, köp av flygtrafik, sänkningen av finansieringen för att främja gång, cykling och kollektivtrafik, sänkningen av stödet till infrastrukturen för laddning och tankning av el och gas i kollektivtrafik, slopandet av understödet för främjande av sådan infrastruktur i bostadshus som krävs för eldrivna transporter och av understödet för slopande av olje- och gasuppvärmning och i synnerhet sänkningen av bränsleskatten samt sänkningen av distributionsskyldigheten för förnybara bränslen. Helheten är omfattande och utgör ett allvarligt hot mot klimatmålen för 2030 inom ansvarsfördelningssektorn.

Utlåtande MiUU 14/2023 rd

Avvikande mening 1

För att klimatmålen för trafiken ska nås 2021 uppskattades det årliga stödbehovet för kollektivtrafiken i medelstora och stora stadsregioner uppgå till sammanlagt cirka 40 miljoner euro. I budgetpropositionen för 2024 har 3 miljoner euro anvisats för främjande av gång och cykling, vilket motsvarar utgångsnivån för tidigare år (inflationens inverkan beaktades inte). Den målnivå som sattes upp 2018 och reviderades 2021 uppgår till 30 miljoner euro. Anskaffningen av fordon som drivs med alternativa drivkrafter och omvandlingen av fordon som använder fossila bränslen har stötts i Finland sedan 2018. Inga nya anslag har anvisats för anskaffnings- eller konverteringsstöden för 2024.

En sänkning av distributionsskyldigheten för förnybara drivmedel (RP 53/2023 rd) är en urusel ändring med tanke på uppnåendet av målet för utsläpp från trafiken och skyldigheterna att minska utsläppen inom ansvarsfördelningssektorn i Finland, eftersom utsläppen från trafiken ökar med 1,4 Mt 2024 och med sammanlagt 4,1 Mt mellan 2024 och 2027. Enligt arbets- och näringsministeriets uppskattning kan utsläppsökningen utan kompensering utsläppsminskningsåtgärder under de kommande åren öka statens utgifter genom anskaffning av utsläppsenheter inom ansvarsfördelningssektorn eller minska inkomsterna från försäljningen av utsläppsenheter med 50—480 miljoner euro på engångsbasis.

Ramarna för finansieringen av bekämpningen av klimatförändringen i budgeten och planen för de offentliga finanserna ligger inte i linje med kraven i den klimatpolitiska planen på medellång sikt (KAISU) eller klimatlagen.

För att den omfattande gröna omställningen ska kunna genomföras är det ytterst viktigt att se till att företagens investerings- och verksamhetsmiljö är stabil, förutsägbar och så gynnsam som möjligt. Regeringens budgetproposition och planen för de offentliga finanserna visar inte på en sådan väg.

Skydd av insjöar och Östersjön

Vi kommer inte att nå en god ekologisk status för vattnen fram till 2027 med den nuvarande resursnivån. En femtedel av alla naturtyper i insjöar och stränder är hotade och en fjärdedel är nära hotade och dessutom är 32 procent av naturtyperna i insjöar och stränder bristfälligt kända. Östersjöns tillstånd har inte förbättrats trots de utsläppsminskningar som gjorts under de senaste årtiondena. Åtgärderna har dock haft effekt, eftersom Östersjöns tillstånd skulle vara mycket sämre utan det långsiktiga arbetet.

Det är bra att finansieringen har ökat för genomförandet av Skärgårdshavsprogrammet, men programmet och förbättringen av Skärgårdshavets tillstånd får inte leda till att vattenvårdsåtgärderna inte genomförs i andra områden, utan det bör finnas tilläggsfinansiering för dem. Det bör noteras att kustvatten och insjöar i sämre än gott tillstånd i Finland är koncentrerade till hela kustområdet, inte bara till Skärgårdshavet. Dessutom finns det i Finland en betydande mängd insjöar som kräver ekonomiska satsningar. Den minskade finansieringen under moment 35.10.23 tillsammans med minskningen av anslagen under moment 35.10.61 äventyrar uppnåendet av målen för god status i vattnen och havet. Under momentet för vattenvård minskar finansieringen med över 40 miljoner euro jämfört med 2023.

Utlåtande MiUU 14/2023 rd

Avvikande mening 1

Forststyrelsens naturtjänster

Sänkningen av Forststyrelsens finansiering för naturskydd äventyrar uppnåendet av målen för skyddet av den biologiska mångfalden och försvårar genomförandet av habitatprogrammet Helmi. Forststyrelsen svarar för genomförandet av åtgärderna för naturvård och restaurering inom ramen för Helmi-programmet och det verkar osannolikt att målen för Helmi-programmet kan nås med den föreslagna finansieringen.

Den tilläggsfinansiering på 4 miljoner euro som i budgetpropositionen anvisats naturtjänster gör det möjligt att fortsätta Helmi-programmet. I fråga om skyddsområdena förutsätter uppnåendet av målen dock en årlig tilläggsfinansiering på 10 miljoner euro (planen för de offentliga finanserna 2024—2027). Forststyrelsen har föreslagit en permanent nivåhöjning på 5 miljoner euro per år (planen för de offentliga finanserna 2024—2027).

För skötseln av Forststyrelsens offentliga förvaltningsuppgifter föreslås 7,344 miljoner euro under moment 30.64.50, vilket innebär en minskning med 1,266 miljoner euro jämfört med i år. Minskningen föranleds av slopandet av den tilläggsfinansiering av engångsnatur på 1,4 miljoner euro som för innevarande år anvisats för utveckling av turisttjänster i strövområden. Som tillägg har beaktats justeringar av lönerna med 0,134 miljoner euro. Under ramperioden 2025—2027 kommer den årliga finansieringen av Forststyrelsens offentliga förvaltningsuppgifter att minska med cirka 0,5 miljoner euro före utgången av ramperioden på grund av statsförvaltningens produktivitetsprogram. I enlighet med regeringsprogrammet gäller produktivitetsprogrammet statens ämbetsverk samt andra särskilt nämnda aktörer inom den offentliga sektorn inklusive Forststyrelsens offentliga förvaltningsuppgifter. Basfinansieringen av Forststyrelsens offentliga förvaltningsuppgifter är knapp i förhållande till de ökade uppgifterna. Forststyrelsen har berättat att den inleder samarbetsförhandlingar.

Bostadspolitik

Allmänt

Miljöministeriets helhet Samhällen, byggande och boende anvisas 26 miljoner euro i budgetpropositionen för 2024. Det är 70 procent mindre än i budgeten för 2023, där anslaget uppgick till cirka 87 miljoner euro. Under ramperioden 2025—2027 hålls anslagsnivån för basverksamheten i huvudsak på 2024 års nivå. ARA-understöden minskar för sin del från 352,1 miljoner euro till 80,25 miljoner euro, dvs. över 77 procent.

Byggbranschen befinner sig i en djup konjunktursvacka. Räntorna höjs, bostadshandeln går långsamt och kostnaderna ökar. Allt detta har fått mängden inledda bostadsbyggen att rasa till en historiskt låg nivå. Regeringens åtgärder vid budgetmanglingen för att påskynda bostadsbyggandet var otillräckliga. SDP anser att det nu behövs konjunkturrelaterade och tidsbundna stödåtgärder som återställer förtroendet inom byggbranschen och hjälper branschen att komma över det värsta. Åtgärderna ska stödja både bostadsproduktion till rimligt pris och reparationsbyggande av bostäder. SDP anser att man med stöden för statens bostadsproduktion måste genomföra genuint skäligt prissatt produktion, dvs. hyresnivån för bostäderna måste ligga under marknadshyrorna. Flera yttranden förutspår att efterfrågan på de förmånligaste bostäder som byggs med statligt stöd

Utlåtande MiUU 14/2023 rd

Avvikande mening 1

kommer att öka ytterligare bland annat på grund av nedskärningar i den sociala tryggheten och indexfrysningar.

Bostadspolitiken bör vara långsiktig och förutsägbar. Riksdagens revisionsutskott publicerade i oktober 2018 sitt betänkande Utvecklingsbehov i bostadspolitiken (ReUB 3/2018 rd). Där uppställdes enhälligt som mål att det om bostadspolitiken utarbetas ett övergripande och målinriktat utvecklingsprogram för åtta år. Under förra valperioden behandlade riksdagen statsrådets redogörelse Utvecklingsprogram för bostadspolitiken 2021—2028 (SRR 12/2021 rd). Tyvärr nåddes det inte längre någon enighet om redogörelsen.

Petteri Orpos regering har dessvärre skrotat både långsiktigheten och utvecklingen och det kontryckiska greppet, som för närvarande vore förnuftigt.

Efterfrågan på hyresbostäder är stark särskilt i tillväxtorter. En tredjedel av finländarna bor i en hyresbostad. Efterfrågan kan tillgodoses endast genom att det byggs betydligt fler skäligt prissatta hyresbostäder. Också efterfrågan på bostadsrättsbostäder som representerar bostadsproduktion till rimligt pris är betydande särskilt i tillväxtorter.

Det väntas en tydlig minskning av nya bostadsbyggen 2023 och 2024. I och med att urbaniseringen fortsätter finns det dock även i fortsättningen efterfrågan på bostäder. Under de senaste 10 åren har byggandet av bostäder hållit sig på en hög nivå när det gäller byggande av hyresbostäder på marknadsvillkor (investerardrivet byggande). Åren 2011—2022 har i genomsnitt 7 200 ARA-bostäder påbörjats årligen. I år stiger ARA-produktionen till cirka 8 000 bostäder.

De anpassningsåtgärder som regeringen föreslår och skrivningarna i regeringsprogrammet har en stark inverkan på ARA-sektorn. ARA-produktionen har en särskild betydelse i den s.k. kontryckiska bostadsproduktionen, när fritt finansierade projekt går back. I praktiken har påbörjandet av nya byggprojekt stannat av. Försämringen av ARA-aktörernas verksamhetsförutsättningar bland annat i form av nedskärningar i nya borgensavgifter och investeringsunderstöd för grupper med särskilda behov syns också i större utsträckning inom byggbranschen.

Den kraftiga nedgången i inledningarna av fritt finansierad bostadsproduktion ökar konkurrensen mellan byggföretagen om byggentreprenader för ARA-objekt och gör det möjligt att bygga ARA-bostäder med skäliga boendekostnader. Det är ett väldigt illa valt tillfälle att skära ned och försvaga ARA-produktionen.

Medlen i statens bostadsfond ska användas för boende

Statens bostadsfond (VAR) är en fond utanför statsbudgeten och dess medel utgörs av tidigare beviljade aravalån, ränteintäkter och borgensavgifter. Medlen är avsedda för beviljande av lån och annat stödjande av bostadsfinansieringen. Fondens balansräkning uppgick enligt bokslutet för 2022 till 5,6 miljarder euro och kassans storlek till cirka 3 miljarder euro.

De understöd som betalas ur fonden har inte tidigare omfattats av utgiftsramen, men Petteri Orpos regering har för avsikt att göra en ändring i detta. Antalet understöd som beviljas minskar med cirka en sjättedel jämfört med 2023. Enligt budgetpropositionen kan det 2024 ur fonden beviljas

Utlåtande MiUU 14/2023 rd

Avvikande mening 1

sammanlagt cirka 51 miljoner euro i understöd som ska ingå i utgiftsramen för statsfinanserna. I slutet av 2022 uppgick VAR:s balansomslutning till 5,6 miljarder euro, varav 3,2 miljarder euro var likvida medel som redan användes av staten (57 %) och 2,4 miljarder aravalånefordringar (43 %).

I den ordinarie budgeten för 2023 ingick en fullmakt att bevilja understöd till ett belopp av sammanlagt 317 miljoner euro. Bland annat upphör energiunderstöden för bostäder och statens förbindelser/understöd i anslutning till MBT-avtalen för markanvändning, boende och trafik. Ur fonden får beviljas räntestödslån till ett belopp av högst 1,5 miljarder euro. Räntestödsutgifterna väntas stiga till över 100 miljoner euro 2024 i och med att den allmänna räntenivån stiger. Räntestödslånen för nya bostadsrättshus upphör 2025. Dessutom halveras investeringsunderstöden för boende för grupper med särskilda behov till 43 miljoner euro från och med 2025. I budgetpropositionen för 2024 föreslås en extra intäktsföring på 500 miljoner euro från VAR till statsbudgeten för finansiering av det investeringsprogram som fastställts i regeringsprogrammet. Av planen för de offentliga finanserna framgår dessutom att avsikten är att från VAR intäktsföra 200 miljoner euro 2025 och ytterligare 100 miljoner euro 2026. Totalt uppgår detta alltså till 800 miljoner euro.

Även om VAR nu har en balansräkning på cirka 5,6 miljarder euro sträcker sig fondens åtaganden framåt flera årtionden. Lånetiderna för räntestödslån och gamla aravalån och statens borgensförbindelser i anslutning till dem är i regel 40 år. Ur fonden har också olika understöd för bostadsbyggande betalats ut och det avses fortgå också framöver.

Fonden kommer att gå med förlust också under de kommande åren. På längre sikt bör staten antingen förbereda sig på att kapitalisera fonden genom en fondöverföring från budgeten eller genom att fusionera fonden med statens balansräkning och förbereda sig på att betala ARA:s ansvar för budgetmedlen.

SDP anser att medlen i VAR även i fortsättningen endast bör användas för de ändamål som anges i fondens stadgar, såsom främjande av bostadsproduktion till överkomligt pris och reparation och underhåll av bostäder samt utveckling av bostadsområden till exempel genom förortsprogrammet. SDP motsätter sig att bostadsfonden överförs till ramarna.

Räntestödsfullmakter, investeringsunderstöd för grupper med särskilda behov och bostadsrättsboende

Marknadsläget för ARA-hyresbostäder och bostadsrättsbostäder i alla MBT-regioner är i regel gott, det finns varken överutbud eller tomma bostäder. Även om hyreshus- och bostadsrättsbolagen på grund av kraftigt stigande räntor och kostnader måste höja hyrorna och bruksvederlagen betydligt, försämrar inte ens en höjning på 10 procent efterfrågan i de större städerna, eftersom de fritt finansierade hyrorna trots överutbudet inte har sjunkit.

Som botemedel för bostadsbyggandet föreslår regeringen föreslår att fullmakterna för kort och lång räntesubvention slås samman. Det kommer knappast att avhjälpa bostadsbyggandet, eftersom ARA redan nu har tvingats avslå eller skjuta upp behandlingen av ansökningar om lån i synnerhet med kort räntestöd, eftersom hyrorna med nuvarande räntenivå kommer att ligga på minst

Utlåtande MiUU 14/2023 rd

Avvikande mening 1

samma nivå som marknadshyrorna och ofta även klart över dem. För att ett kortfristigt beslut om räntestödslån ska kunna fattas på nuvarande räntenivå, måste byggkostnaderna för projektet och/eller anskaffningspriset/hyran för tomten vara betydligt förmånligare än för närvarande. Det korta räntestödet är knappast heller i fortsättningen intressant för byggherrarna just av ovan nämnda orsaker.

Byggkostnaderna för ARA-produktionen sjunker redan, så det finns goda förutsättningar nu för en kontracyklisk ökning av den statsunderstödda produktionen. I år har ARA en stor fullmakt för räntestödslån på 1,95 miljarder euro, vilket möjliggör en tydlig ökning av nyproduktionen i år jämfört med 2022 års nivå. ARA uppskattar att upp till 8 000 nya ARA-bostäder kan få lånebeslut i år. ARA-byggandet och olika andra understöd stimulerar byggstarterna ännu i höst. Nästa år möjliggör räntestödsfullmakten inte längre en lika stor produktionsmängd och också den ökande effekten av reparationsunderstöden på byggandet avtar. År 2024 måste man följa situationen inom byggbranschen och hur räntestödsfullmakten räcker till. Om behovet av stimulans blir långvarigare, är det inte motiverat att minska byggandet genom beslut som minskar den statsunderstödda produktionen. Det vore önskvärt att beloppet av räntestödsfullmakten vid behov utökas i tilläggsbudgetarna.

Beloppet av investeringsunderstöd som riktas till hyresbostäder för grupper med särskilda behov minskar under ramperioden och uppgår till 63 miljoner euro 2024 och 43 miljoner euro per år från och med 2025 (jfr 90 miljoner euro 2022 och 120 miljoner euro 2023). I ARA behandlas dock mångfald fler investeringsunderstödsprojekt för grupper med särskilda behov jämfört med fullmakten att bevilja understöd under regeringsperioden. I denna situation vore det mycket lönsamt att höja beloppet av investeringsunderstöden för grupper med särskilda behov, eftersom projektet står i kö och fullmakten för 2023 (120 miljoner euro) inte kommer att räcka till. SDP föreslår därför att investeringsunderstödet för grupper med särskilda behov höjs till 2023 års nivå. På detta sätt kan man bland annat sätta igång serviceboende som är viktigt för ett åldrande Finland.

Bostadsrättsbostäderna har en bostadspolitisk betydelse och behov särskilt i tillväxtorter. Under de senaste åren har man börjat bygga i genomsnitt cirka 1 700 bostäder per år. Bostadsrättsbostäder byggs utgående från efterfrågan, så det finns fortfarande ett bostadspolitiskt behov av dem. Den fortsatta produktionen av bostadsrättsbostäder ökar inte på något sätt statens utgifter jämfört med nuläget. SDP motsätter sig kategoriskt skrivningen i regeringsprogrammet om att byggandet av nya bostadsrättsbostäder ska upphöra.

Ombyggnad och sanering

Det årliga reparationsbehovet för bostadsbyggnader uppgick enligt 2021 års uppskattning till cirka 8 miljarder euro per år. Av denna mängd reparerar bostadsaktiebolagens ägare och delägare för uppskattningsvis 3,5 miljarder euro per år.

Reparationsunderstöden för bostadsbyggnader och bostäder minskar till 9,55 miljoner euro 2024 och uppgår under ramperioden 2025—2027 till 7—9,5 miljoner euro per år (jfr 21 miljoner euro 2023). Understöd beviljas för reparation av bostäder för äldre och personer med funktionsnedsättning, installation av hiss i efterhand och undanröjande av hinder för tillgänglighet i bostadshus samt understöd för utarbetande av undersökningar av byggnaders skick och reparationsplaner.

Utlåtande MiUU 14/2023 rd

Avvikande mening 1

När de temporära anslagsökningarna under den föregående regeringsperioden upphör minskar också anslagen för olika reparationsbyggnadsobjekt med 70 procent (86,9 miljoner år 2023 och 26,2 miljoner år 2024). Understöd som upphör är till exempel understöd för laddningsinfrastruktur för elbilar, understöd för slopande av oljeuppvärmning, understöd för byggande som stöder den gröna omställningen samt programmet Hållbara städer, programmet för träbyggande och förortsprogrammet.

SDP anser att det nu behövs ett konjunkturbaserat och tidsbestämt stödinstrument med tillräcklig finansiering för energieffektivt reparationsbyggande. Konjunkturrelaterade bidrag beviljades också under finanskrisen 2009—2010, och de gav goda resultat. Nu är det ett bra läge att stödja en energieffektiv renovering av bostäder med tidsbundet understöd också för att öka energieffektiviteten och möta klimatutmaningarna. En energieffektiv bostad är också fördelaktig att bo i. Dessutom föreslår SDP att hushållsavdraget utsträcks också till renoveringar av bostadsaktiebolag.

Boendekostnader

Boendet har i årtal varit familjernas största enskilda utgiftspost. Särskilt svår är situationen i enpersonshushåll eller i familjer med bara en inkomsttagare. Det höga boendepriaset återspeglas också i de förvärvsarbetandes behov av att ansöka om bostadsbidrag. Det starka relativa sysselsättningstalet under de senaste åren har berott på att antalet hushåll som får bostadsbidrag började minska 2021. Också det ökade bostadsutbudet har bidragit till att hejda ökningen av utgifterna för bostadsbidrag. Regeringen har lämnat en proposition om en massiv nedskärning av bostadsbidraget som en del av budgeten. SDP anser att nedskärningen är oskälig. Regeringens nedskärning av det allmänna bostadsbidraget kommer enligt konsekvensbedömningarna inte att sänka hyresnivån och den har inga sysselsättningseffekter, men den tvingar 15 000 personer att leva på utkomststöd. Det finns risk för att nedskärningen av bostadsbidraget och andra sociala förmåner i kombination med höjningen av den allmänna kostnadsnivån, inskränkningen av boenderådgivningen och nedläggningen av produktionen av bostäder till rimligt pris leder till betalningssvårigheter, hyresskulder och därigenom till ökad vräkning.

Propositionen om att slopa befrielsen från överlåtelseskatt för den som köper sin första bostad torde ytterligare skjuta upp anskaffningen av den första bostaden. I Finland har genomsnittsåldern för anskaffning av första bostad stigit stadigt och är för närvarande cirka 30 år. Anskaffning av ägarbostad är ett centralt sätt att generera förmögenhet och de ungas tillträde till ägarboende har försvårats ytterligare under de senaste åren i och med att räntorna och självfinansieringsandelarna har stigit. SDP vill stödja ungdomar och motsätta sig att befrielsen från överlåtelseskatt för köpare av första bostad slopas och har däremot föreslagit att rätten till skatteavdrag för bostadslån ska återställas för viss tid för köpare av första bostad.

I budgeten för 2024 åstadkommer höjningen av den nedre gränsen för fastighetsskattesatsen för mark med hela 40 procent en avsevärd ökning av fastighetsskattebelastningen nästa år, särskilt i de stora städerna i södra Finland, där boendet också i övrigt är dyrast. Detta ökar ytterligare boendeutgifterna. Tidpunkten för reformen bör noggrant övervägas i detta konjunkturläge. SDP understöder en reform av fastighetsbeskattningen som närmar fastigheternas skattemässiga värde till deras gängse värde.

Utlåtande MiUU 14/2023 rd
Avvikande mening 1

Husbolagen har i områden där befolkningen minskar svårigheter att få lån för reparationsprojekt och efterfrågan på bostäder är mycket liten i vissa områden. Det är viktigt att hyreshusbolagen i områden med minskande befolkning får stöd för att fastighetsbeståndet ska kunna anpassas till den minskande efterfrågan i god tid innan problemen förvärras. På så sätt förbättras också situationen i fråga om ägarbostäder när beståndet av subventionerade hyresbostäder minskar i området. När det gäller fullmakter och ackord för rivningshjälp måste man se till att de är på en tillräcklig nivå.

Arbete mot bostadslöshet och boenderådgivning samt förortsprogrammet

Den goda utvecklingen mot minskad bostadslöshet står på spel på grund av regeringens politik. Nedskränkningarna av bostadsbidraget, halveringen av stödet för boenderådgivning, trycket på att höja hyrorna och det ringa antalet nya bostäder försvårar arbetet mot bostadslöshet.

Förslaget i statsbudgeten om att halvera anslaget för boenderådgivning 2024 är ingen långsiktig bostadspolitik. Det skulle innebära att man blir tvungen att minska verksamheten redan innan man har hunnit få ordentliga erfarenheter av den. SDP motsätter sig halvering av stödet för boenderådgivning och efterlyser ett långsiktigt och ambitiöst arbete mot bostadslöshet. Boenderådgivningen har konstaterats vara en lyckad förebyggande service bland annat när det gäller att minska hyresskulder, störningar i boendet och vräkning och att trygga kontinuiteten i boendet. Som service är boenderådgivningen kostnadseffektiv och ger besparingar genom att hjälpa de boende innan problemen förvärras.

Hela 1,5 miljoner finländare bor i förorter. Förortsprogrammet har som mål att motverka segregation i bostadsområden, främja serviceutbud och näringsverksamhet i bostadsområden, stärka invånarnas delaktighet, hälsa och välbefinnande, förbättra kommunikationen mellan olika grupper av invånare och skapa trivsamma, trygga och intressanta boendemiljöer. Med hjälp av projekten förebygger man segregation av bostadsområden, ökar invånarnas välfärd och delaktighet, främjar bostadsområdenas livskraft och tryggar en god nivå på tjänsterna och boendet. Petteri Orpos regering planerar att avveckla förortsprogrammet. SDP anser att programmet bör fortsätta och anvisas 20 miljoner euro 2024—2027.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 26.10.2023

Johan Kvarnström sd
Marko Asell sd
Pinja Perholehto sd

Utlåtande MiUU 14/2023 rd

Avvikande mening 2

Avvikande mening 2

Motivering

Petteri Orpos regering presenterar en budgetproposition baserad på tanken att balansera de offentliga finanserna. Tyvärr innebär den valda linjen en betydande minskning av finansieringen på många punkter som är viktiga för miljön. Sparåtgärderna och bristen på behövlig finansiering hotar att äventyra både den finländska naturens tillstånd och uppnåendet av Finlands klimatmål. Linjen i budgetpropositionen räcker inte till för att stoppa förlusten av biologisk mångfald och klimatkrisen enligt den planerade tidtabellen.

Budgetförslaget innehåller enstaka element som förtjänar att stödjas.

I regeringsprogrammet förbinder sig regeringen till klimatlagens mål om klimatneutralitet i Finland och att stoppa förlusten av biologisk mångfald. Budgetpropositionen presenterar dock inte de åtgärder som krävs och i fråga om många åtgärder går man till och med back. Regeringen förbinder sig formellt till målen, men i verkligheten är metoderna långt ifrån tillräckliga.

Vattendrag och naturvård

Läget för Finlands natur är allvarligt. Hälften av naturtyperna i Finland, 48 procent, är hotade och i genomsnitt 60 procent av naturtillståndet har gått förlorat. Förlusten och splittringen av livsmiljöer hotar ständigt många arters överlevnad. Nästan 12 procent av våra kända arter är utrotningshotade.

Särskilt oroväckande är takten med vilken naturens arter och livsmiljöer i Finland på många ställen har försvagats. Finland har förbundit sig att vända utvecklingen. Som en del av både FN:s habitatkonvention och EU:s mål för biologisk mångfald har Finland förbundit sig att stoppa naturförlusten före 2030.

Åtagandena och det oroväckande tillståndet i Finlands natur syns tyvärr inte i budgeten för regeringen Orpo. I budgetpropositionen för 2024 minskar naturvårdsfinansieringen kraftigt. Finlands naturpanel har konstaterat att för att nå naturmålen krävs det att finansieringen av naturvården mångfaldigas. I förhållande till denna expertis innehåller regeringens budget motsatta åtgärder.

Finansieringen av vattenvården minskar särskilt kraftigt. Situationen för vattnen ser inte bra ut. Av livsmiljötyperna i Östersjön är 24 procent hotade, medan 58 procent av livsmiljötyperna vid Östersjöns kust är hotade. Situationen i insjöarna är inte mycket bättre, eftersom en fjärdedel av naturtyperna i insjöarna och stränderna är hotade. Minskningen av finansieringen med tiotals miljoner euro gäller till stor del bekämpningen av näringsbelastningen. Näringsbelastningen är den viktigaste orsaken till att vattenbiotoper är hotade.

När finansieringen av vattenvården minskar kan naturförlusten i fråga om vattennaturen inte stoppas. Däremot riskerar en drastisk minskning av finansieringen att försämra tillståndet för vattennaturen. Också finansieringen av skogsskyddet minskar. Den sjunkande finansieringen försvårar

Utlåtande MiUU 14/2023 rd

Avvikande mening 2

till exempel skyddet av Finlands få återstående skogar i naturligt tillstånd och tillstånd som liknar det naturliga tillståndet. Var nionde art i Finlands skogsnatur är hotad och 76 procent av skogsnaturtyperna är hotade. Graden av hot för hotade skogsnaturtyper är störst i Södra Finland. Finansieringen av skogsskyddet, liksom också den övriga finansieringen av naturskyddet, bör ökas och inte minskas. Metso-programmet för skydd av skogarna i södra Finland behöver betydligt mer finansiering för att skogsnaturens tillbakagång ska kunna stoppas.

För att naturvårdsmålen och minskningen av mångfalden säkert ska kunna beaktas tillräckligt seriöst behövs det också starkare lagfäst stöd i ryggen. Under förra valperioden stiftades en klimatlag som ställer upp Finlands lagstiftningsmål för hantering av klimatförändringen. För att stödja målen för den biologiska mångfalden behövs en motsvarande naturlag, i vilken Finlands mål och skyldigheter för naturskyddet och för att stoppa förlusten av biologisk mångfald skrivs in.

I stället för att skära ned på naturskyddet finns det skäl att i budgeten skära ned de miljöskadliga stöden, som i sig fördröjer byggandet av ett naturpositivt Finland, snedvrider konkurrensen och utgör en betydande utgiftspost i statens ekonomi.

Konsekvens i klimatpolitiken

I budgetpropositionen 2024 föreslås inte tillräckliga åtgärder för att Finlands klimatmål ska nås. I den nationella klimatlagen finns inskrivet Finlands mål att vara klimatneutralt 2035 och uppvisa negativa koldioxidutsläpp kort därefter. I budgetförslaget bibehålls formellt målen, men i verkligheten vidtas inga trovärdiga åtgärder för att uppnå dem.

Vid planeringen av klimatpolitiken har man antagit att nivån på nettosänkan inom markanvändningssektorn är -21 Mt CO₂- ekv. år 2035. Markanvändningssektorn övergick år 2021 för första gången från kolsänka till nettoutsläppskälla. År 2022 Enligt snabba förhandsuppgifter var nettosänkan inom markanvändningssektorn -1,0 Mt CO₂-ekv. I budgetpropositionen föreslås inte tillräckliga åtgärder för att öka sänkorna inom markanvändningssektorn. Stödet för våtmarksodling och stödet för beskogning av impediment, som har erkänts som mycket kostnadseffektiva i utsläppsminskningarna, måste återställas snabbt. Dessutom måste regeringen ingripa i den alltför stora avverkningsvolym som klimatpanelen har uppgett som den största orsaken till kollapsade kolsänkor. En god början till att jämka ut avverkningsvolymerna är att sänka Forststyrelsens avkastningsmål.

Transporternas andel av utsläppen inom ansvarsfördelningssektorn är nästan 40 procent, och utvecklingen av utsläppen är av stor betydelse för att målen ska nås. Klimatpanelens ordförande har bedömt att det i budgetpropositionen för första gången föreslås åtgärder som ökar utsläppsmängderna inom ansvarsfördelningssektorn. Sådana är distributionsskyldigheten för bränsle och sänkningen av bränsleskatten. Enbart ändringen av distributionsskyldigheten ökar utsläppen med 4,5 Mt CO₂- ekv, dvs. upp till 10 procent av Finlands totala utsläpp.

Det behövs nya och effektiva åtgärder för att minska utsläppen från transportsektorn. Det räcker inte att lita på elektrifieringen av trafiken. Regeringen bör utnyttja de utsläppsminskningar som distributionsskyldigheten möjliggör och sträva efter ett trafiksystem där trafikmängderna för fossila drivkrafter är mindre. Man bör också satsa på att främja gång och cykling. I budgeten mins-

Utlåtande MiUU 14/2023 rd

Avvikande mening 2

kar finansieringen av gång och cykling, vilket är helt fel riktning. Regeringen skär likaså ner stödet för kollektivtrafiken och höjer momsens på kollektivtrafiken, vilket försvårar främjandet av kollektivtrafiken.

Klimat- och miljöåtgärderna i vardagen vidtas i Finlands kommuner, städer och byar. Regeringens beslut att slopa kommunernas skyldighet att utarbeta en klimatplan är ett kortsiktigt beslut. Utan kommunernas insats kan klimatneutralitetsmålet för Finland 2035 inte nås. Kommunerna har också en viktig roll i anpassningen till klimatförändringens konsekvenser, som utarbetandet av en klimatplan har bidragit till.

Målet för det strategiska programmet för cirkulär ekonomi är att minska förbrukningen av icke förnybara naturresurser, fördubbla resursproduktiviteten och fördubbla graden av cirkulär ekonomi för material fram till 2035. Med de nuvarande åtgärderna är målet svårt att nå. Det behövs nya åtgärder för att öka andelen cirkulär ekonomi. Ekonomiska styrmedel som beskattning av naturresurser tar hänsyn till negativa externa effekter och uppmuntrar till att hålla material i omlopp så länge som möjligt.

Det är bra att tillståndprocesserna görs smidigare och att medel anvisas för ändamålet för kommande år. Tillståndprocesserna får dock inte göras smidigare genom att ge avkall på miljömålen. Därför står nedskärningen av miljöförvaltningens anslag i strid med målet särskilt i slutet av ramperioden.

Bostadspolitik

Regeringens budgetproposition kommer att medföra många försämringar i bostadspolitiken. Ändringarna under ramperioden 2024—2027 riskerar att orsaka många problem med finländarnas förutsättningar för boende, förebyggandet av segregation och utvecklingen av bostadsmarknaden till rimligt pris.

Budgeten innehåller en mycket kännbar nedskärning i investeringsunderstöden till grupper med särskilda behov, såsom studerande, vilket försvårar genomförandet av nya bostadsobjekt för dessa grupper. Behovet av specialboende kommer sannolikt endast att öka i och med att befolkningen åldras och antalet studerande ökar, men i fråga om dessa kan bostadsproduktionen avta. Beslutet att upphöra med statligt stöd för bostadsrättsboende bidrar till att minska förebyggandet av segregation i städerna. Att ARA:s stöd för reparationsbyggande försvagas minskar antalet tillgänglighetsrenoveringar och kan öka kostnaderna för anstaltsboende.

Att stöden för att avstå från uppvärmning med fossil energi skärs ner i budgeten försvårar utsläppsminskningarna och det redan svåra läget inom byggbranschen.

I konjunktursvackan inom byggbranschen och särskilt bostadsbyggandet är det inte förnuftigt att skära ned fungerande och effektiva reparations- och energirenoveringsstöd eller att bromsa upp bostadsproduktionen för grupper med särskilda behov.

Regeringens beslut att skära ned hälften av understöden till kommunernas boenderådgivningsverksamhet riskerar att orsaka allt fler finländare får svårt att skaffa bostad och behålla den. Sam-

Utlåtande MiUU 14/2023 rd
Avvikande mening 2

tidigt skär regeringen kraftigt ned bostadsbidraget, vilket oundvikligen ökar svårigheterna med boendekostnaderna för allt fler medborgare. I denna situation leder de samtidigt pågående nedskärningarna i boenderådgivningen till ytterligare svårigheter och fler vräkningar.

Avvikande mening

Jag föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 26.10.2023

Jenni Pitko gröna

Utlåtande MiUU 14/2023 rd

Avvikande mening 3

Avvikande mening 3

Motivering

Budgetpropositionen är rekordstor, sammanlagt 87,9 miljarder euro. Underskottet är 11,5 miljarder euro. Trots den rekordstora skuldsättningen och budgetens storlek har man i budgeten inte lyckats göra val eller genomföra behövliga reformer för att ens uppnå de klimat- och naturmål som fastställts i regeringsprogrammet.

Man har börjat tackla underskottet genom ett flertal nedskärningar. Nedskärningarna drabbar mer än nödvändigt samma människor och områden. Tillväxt- och produktivitetsåtgärderna har en mycket liten roll.

Genom budgetpropositionen får många i sig viktiga projekt all finansiering. Östra Finland lämnas nästan helt och hållet åt sitt öde.

I budgetpropositionen borde man ha kunnat göra tydligare val för att finansieringen ska riktas till projekt med genuint genomslag och för att hela Finland ska bli beaktat. Nu återstår det för kommande generationer inte bara att lösa klimat- och naturkrisen utan också att axla en massiv skuldbörda.

Nedskärningar

Miljöministeriets förvaltningsområde genomgår betydande nedskärningar. Inom miljöministeriets förvaltningsområde finns uppgifter som ministeriet ska kunna utföra jämnt i hela landet och över landets gränser.

Budgetpropositionen väcker oro över om ministeriet kan fullgöra sina uppgifter och skyldigheter med kraftigt minskade anslag.

Vattenvård

Regeringen satsar avsevärt på att förbättra Skärgårdshavets skick, men samtidigt minskar medlen för att sörja för insjöarnas och Östersjöns tillstånd i övrigt. Är det inte lika viktigt att sörja för ett gott tillstånd i insjöar och det övriga Östersjön som att förbättra det dåliga tillståndet i Skärgårdshavet?

Momentet för gipsbehandling bör ändras så att det också möjliggör näringskalk- och fiberbehandling för att det ska gå att förbättra marken i olika avrinningsområden. Detta hänger också samman med genomförandet av ramdirektivet för vatten i olika delar av landet och i olika vattendrag. Vi stöder frivilliga åtgärder i stället för tvingande lagstiftning.

Skärgårdshavet har förtjänat sitt skydd, men samtidigt är det en nedskärning för östra Finland att rikta pengarna bara till sydvästra Finlands kust. Inte heller i Finland är rena insjöar en självklarhet.

Utlåtande MiUU 14/2023 rd
Avvikande mening 3

Naturvård

När det frivilliga skyddet minskar kan den obligatoriska normstyrningen öka.

Livsmiljöprogrammen Helmi och Metso stärker Finlands biologiska mångfald och tryggar de livsviktiga ekosystemtjänster som naturen erbjuder. Samtidigt dämpas klimatförändringen och främjas anpassningen till den. Båda programmen bygger på frivillighet och har visat sig vara framgångsrika. Frivillighet har varit en viktig faktor för att göra programmen populära, och modellen kan med fördel vidmakthållas.

Budgetpropositionen väcker oro över resurserna för det frivilliga skyddet.

Naturresursinstitutet och Finlands miljöcentral

Nedskärningarna hotar verksamhetsförutsättningarna och investeringarna i forskningsinfrastruktur. FoUI-satsningarna bör följa den parlamentariska FoUI-arbetsgruppens överenskommelse och säkerställa basfinansieringen och verksamhetsförutsättningarna för statens forskningsinstitut.

Reparationsbyggande och energiunderstöd

Utsikterna för bostadsbyggandet i Finland är exceptionellt svaga. Byggbranschen behöver snabbt stöd. I stället minskas anslagen för reparationsbyggande i ett läge där nybyggandet avtar, och särskilt bostadsaktiebolagens behov av reparationer ökar och de ekonomiska resurserna minskar i östra och sydöstra Finland.

Också sloandet av energiunderstöden i och med regeringens nedskärningar drabbar samma målgrupp. Energistöden har bidragit till bättre byggnadsbestånd och arbete runtom i Finland.

Byggnaderna kan inte betraktas enbart som placeringsobjekt, utan de ska ses som hem och arbetsplatser. Sunda och välfungerande byggnader förbättrar livskvaliteten.

Reparationsbyggande och energiunderstöd gynnar också Finlands klimatmål genom att byggnadernas energiprestanda förbättras.

Bostadspolitik

Att bygga bostadsrättsbostäder innebär att man kompletterar bostadsbeståndet i förorter med lågt marknadspris utan risk för att områdena segregeras. Den låga prisnivån på gamla bostäder i dessa förorter gör nämligen att byggnadsföretagen inte inleder produktion av ägarbostäder för konsumentförsäljning.

Att upphöra med byggandet av bostadsrättsbostäder signalerar att man i Finland inte förhåller sig särdeles allvarligt till områdessegrering. En sådan signal bör vi inte sända i vårt land, där urbaniseringen sker snabbt.

Utlåtande MiUU 14/2023 rd
Avvikande mening 3

Regeringen bör signalera att de finländska städerna absolut håller fast vid bekämpningen av områdessegregeringen.

I stället för att frysa produktionen kan ASO-produktionen styras noggrannare än för närvarande. Exempelvis kan ASO-systemets parametrar ändras, bostäderna riktas och finansieringen förenas med ramvillkor genom vilka statens risk minskas utan att förorterna offras.

Boenderådgivning

Halveringen av stödet för boenderådgivning minskar antalet anställda i kommunerna. Boenderådgivningen har inte ens hunnit stabiliseras innan stödpengarna omfördelas på nytt.

Nedskärningarna i den sociala tryggheten ökar hyresbetalningssvårigheterna och risken för vräkning. Nu håller man på att övergå från förebyggande åtgärder till ett mer korrigerande arbetssätt. Det leder till att tyngdpunkten flyttas längre bort från syftet enligt lagen.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 26.10.2023

Vesa Kallio cent
Hanna Kosonen cent
Eeva Kalli cent